

Mysteriet om mordet på Marie Lock-Hansen

Fejl, fortællinger og fordrejninger i efterforskningen af drabet på Marie Lock-Hansen har skabt grobund for mytedannelse og sejlivede teorier, der alle lever i bedste velgående. Den første dokumentariske roman om sagen når frem til et overraskende resultat.

Kronik

KNUD SIMONSEN
forfatter, arkitekt M.A.A.

JENS ERIK MEHLSSEN
pens. advokat og lektor

Den 10. november var det 50 år siden, at Marie Lock-Hansen blev myrdet.

Drabet på forstadsfruen er den mest omdebatterede mordsag gennem et halvt århundrede, den har givet stof til utallige avisartikler, og der er skrevet flere bøger om emnet.

Eftersom det aldrig er lykkedes politiet at finde hverken motiv eller morder, er sagen forblevet et mysterium. Derimod har fejl, fortællinger og fordrejninger i efterforskningen skabt grobund for mytedannelse og sejlivede teorier, der fortsat lever i bedste velgående.

På den baggrund er det nærliggende at rette søgelyset mod politiets indsats, der i flere henseender burde påkalde sig mere end almindelig opmærksomhed; kvantitativt er det formentlig den drabssag, der har beslaglagt flest ressourcer nogensinde, dog har resultatet ikke kunnet stå mål med anstrengelserne – for nu at udtrykke det venligt.

Den dræbte var en forstadsfrue tilhørende det bedre borgerskab – formentlig en af årsagerne til, at politiet indsatte store ressourcer i efterforskningen. Havde det været en enlig mor på socialhjælp, ville sagen næppe have kunnet påkalde sig samme interesse, og i dag – 50 år efter – ville den være gledet over i den totale glemsel.

Der er gennem årene blevet fremsat et utal af teorier, nogle af de mest kendte er følgende:

Forvekslingen. Det fremgår af en ofte fremlagt teori, at den dræbte

blev forvekslet med stikkeren Grethe Bartram.

Tanken er nærliggende, de to kvinder var jævnaldrende, de var nydelige, og fra forskellig side er det gjort gældende, at der var en vis lighed.

Hævnmotivet: Naget til Grethe Bartram havde dybe rødder både i modstandsbevægelsen og i de familier, der havde mistet fædre og sønner pga. hendes vanvittige stikkervirksomhed, og som en tidligere kz-fange har udtrykt det: »Finder jeg hende, så skyder jeg hende, og jeg vil tage fængselsstraffen med oprejst pande, jeg vil føle straffen som en hædersbevisning.«

Den aarhusianske advokat. Baggrunden for denne teori skal søges i den omstændighed, at ægteparret Marie og Oscar Lock-Hansen havde fået udarbejdet en ægtepagt og et testamente, blot en uge før at drabet fandt sted.

Dokumentet var udfærdiget af et aarhusiansk advokatfirma, og firmaets nestor indtog en central plads i parrets vennekreds. Han deltog dog ikke i den juridiske ekspedition, som blev overladt til kompagnonen og en nyansat fuldmægtig.

Umiddelbart efter at ægtepagten blev underskrevet, erfarede ægtemanden, at han i tilfælde af skilsmisse ville være uendelig dårligt stillet, og at advokatfirmaets rådgivning havde været katastrofalt ringe.

I sin yderste konsekvens kunne det have fået faglige konsekvenser, og på den baggrund er det naturligvis nærliggende at pege på advokaten, der kan siges at have et motiv, men derfra og til at gøre ham til drabsmand er der længere end langt.

Den biologiske far. Oscar Lock-Hansen havde som bekendt to børn fra sit tidligere ægteskab. Datteren var et adoptivbarn, sønnen havde hustruen fået sammen med en af deres bekendte. Oscar Lock-Hansen, der ikke var fertil, påtog sig alligevel faderskabet.

En nylig fremsat teori går ud på, at den biologiske far til Oscar Lock-Hansens søn begik drabet. Hans motiv skulle bunde i den

omstændighed, at Marie og Oscar Lock-Hansen netop havde oprettet en ægtepagt, som ville forringe hans biologiske søns arveandel i tilfælde af skilsmisse eller dødsfald. Ved at myrde hustruen, inden at dokumentet blev tinglyst, skulle han således kunne sikre, at hans biologiske søn ville blive bedre stillet i arvemæssig henseende.

Teorien forekommer besynderlig. Såfremt den biologiske far havde besluttet sig til at begå et drab for derved at stille sin biologiske søn bedre ved arv, ville han have myrdet ægtemanden og ikke hustruen, da sønnen i den situation kunne arve en større andel her og nu. Og såfremt han ville sikre sønnen bedst muligt, skulle han have skudt begge ægtefæller. Grunden til, at han er gået på kompromis, savner en forklaring.

Efterforskning i blindgyderne

Politiet har i efterforskningen arbejdet på forskellige spor, enkelte af dem påkalder sig mere end almindelig forundring, her skal blot nævnes nogle af de mere spektakulære:

Hvad er "artikler"? Morderen henvendte sig til sit offer med en bemærkning om, at det drejede sig om "nogle artikler". Politiet har ikke haft anelse om, at artikler

I tiden efter Anden Verdenskrig var kommunistkrækken betragtelig, Den Kolde Krig rasede, og "Firmaet" kunne gennem sine kontakter levere, hvad advokaten søgte; nemlig den nødvendige ydelse for at få Marie Lock-Hansen til at makke ret.

også kunne være afsnit i en ægtepagt; de er gået ud fra, at det drejede sig om artikler til rengøring eller til fruens trykkeri i kælderen.

I begge tilfælde ville hun næppe have vist manden ind i sit private gemak og omhyggeligt lukket døren efter sig.

Forgæves prøveafskydning. Blandt politiets øvrige initiativer er det nærliggende at se på resultaterne fra prøveafskydningen af pistoler. De fundne projektiler på gerningsstedet kunne godtgøre, at mordre våbnet var en Walther P38, en pistol, der var fremstillet i Tyskland til brug for Wehrmacht. Typen var udbredt under Anden Verdenskrig og blev fremstillet i flere forskellige serier.

Alle med våbentilladelse blev anmodet om at aflevere deres Walther P38 af den aktuelle serie til prøveafskydning; imidlertid var der nogle, som meldte skydevåbnet bortkommet eller stjålet, de pistoler kunne derfor ikke prøveafskydes; ejere af våbentypen, som ikke havde en våbentilladelse – og dem var der nogle stykker af – kunne selvsagt ikke indkaldes.

Da resultatet af prøveafskydningen af de indkaldte pistoler endte negativt, indkaldte man derpå pistoler af andre serier til prøveafskydning – vel vidende, at det på forhånd kunne udelukkes, at det var blandt dem, at gerningsvåbnet skulle findes.

Ressourcespildet er til at få øje på.

Fantomtegningen. Endelig lader man udarbejde en fantomtegning på grundlag af vidnets nærmere beskrivelse af gerningsmanden. Vidnet blev aldrig helt tilfreds med tegningen, den blev stemplet "Fortroligt". Ved folketingsvalget godt et par måneder efter drabet blev en gruppe politifolk udstyret med tegningen og sendt ud til valgstederne på Aarhus-egnen.

Politiledelsen var af den opfattelse, at gerningsmanden skulle søges i lokalområdet og være politisk interesseret i en sådan grad, at han – trods risikoen for at blive identificeret – måtte forventes at dukke op for at afgive sin stemme.

Vi kan fastslå, at advokatens håndtering af sagen ikke alene er pinlig, den grænser til direkte kriminel adfærd.

Rolock – trykkeriet i kælderen. Marie Lock-Hansen drev et beskedent trykkeri fra kælderen i ejendommen Hestehavevej 2B i Højbjerg.

I fru Hansens kælder omfattede trykningen ikke kun ægtefællens kompender, lokale foreningers årsskrifter o.l., men der blev også fremstillet nogle særlige tryksager, bl.a. på tysk. Problemet for politiet var, at ingen af medarbejderne besad det fornødne kendskab til fremmedsprog, de magtede ikke at oversætte teksterne, og – værst af alt – de undlod at indhente den fornødne assistance udefra.

Et beskedent honorar til en oversætter kunne have ledt dem på sporet af "Firmaet", en stærkt antikommunistisk organisation; måske kunne politiets efterforskning derved have fået den fornødne drejning i den rigtige retning – hvis det havde været i de overordnede myndigheders interesse.

Ægteparret Lock-Hansen i deres dagligstue i hjemmet på Hestehavevej i Højbjerg.
PRIVATFOTO: PELLE BANK/PEOPLE'S PRESS

Utilfreds studerende som drabsmand.

Der blev ofret store ressourcer på afhøring af Oscar Lock-Hansens studerende; man var af den opfattelse, at en utilfreds studerende kunne have hævnnet sig på læreren ved at slå hans hustru ihjel.

Adskillige tidligere studerende, heraf flere ingeniører i ledende stillinger og nogle med egen virksomhed, blev indkaldt til afhøring.

Politiet mente i ramme alvor, at en af dem kunne have været utilfreds med deres tidligere lærer og som en hævnakt have myrdet hans hustru.

Ægtepagten. Politiet har – naïvt – støttet sig til den officielle antagelse, at "ægteskabet var harmonisk", det har undladt at kaste et kritisk blik på ægtepagtens nærmere indhold samt følgeskrivelsen til Stiftamtet.

Imidlertid er ægtepagten og påtegningerne på følgeskrivelsen barsk læsning; i tilfælde af skilsmisse ville ægtemanden bogstaveligt talt blive pænt klædt af og efterladt alene ude på fortovet.

Alligevel fremgår det af den sammenskrevne politirapport, at »ægtepagten ikke har givet anledning til efterforskning«.

Det er ufatteligt.

Var gerningsmanden fra Aarhus-

egnen? En pensioneret kriminalkommissær, der deltog i ledelsen af efterforskningen, har for kort

tid siden og ikke uden sylrlighed bemærket, at hvis drabsmanden var fra København, talte han med aarhusiansk accent.

Udtalelsen forekommer symptomatisk. Af bogen "Sagen uopklaret" (Gyldendal 2002), skrevet af den tidligere vicekriminalkommissær Eigil V. Knudsen, fremgår klart, at de to vidner er uenige. Det ene vidne oplyser, at drabsmanden muligvis talte med en lettere aarhusiansk accent, det andet vidne var af den opfattelse, at han talte rigsdansk og i hvert fald ikke aarhusiansk.

Under alle omstændigheder kunne den professionelle gerningsmand have ændret sit sprog for derved at bringe efterforskerne på vildspor.

Bogen vakte en del furore, da den gik for tæt på virkeligheden, og for at undgå et retsligt efterspil blev den straks efter udgivelsen trukket tilbage. Kun nogle få eksemplarer slap ud til offentligheden.

Kritisk gennemgang af sagen

I bogen "Mysteriet om Marie" er de nærmere omstændigheder omkring ægtepagten belyst punkt for punkt, og vi kan fastslå, at advokatens håndtering af sagen ikke alene er pinlig, den grænser til direkte kriminell adfærd.

Advokaten bærer selvsagt et professionelt ansvar for redelig rådgivning, han har tydeligvis svigtet, og det kunne for ham få særdeles

ubehagelige konsekvenser.

Selv om han har været uheldig, er han alligevel heldig; det er ham, som politiet kontakter, for at få en redegørelse for ægtepagtens nærmere indhold, og det lykkes den veltalende advokat at overbevise politiet om, at ægtepagten var et ædelt træk fra Oscar Lock-Hansens side, at han ville sikre sin kære hustru, som jo var 10 år yngre og dermed kunne forventes at overleve ham med adskillige år.

Politiet hoppede på limpinden og stod gennem hele efterforskningen fast på den antagelse, at ægteskabet mellem Oscar og Marie Lock-Hansen var harmonisk; en skilsmisse var helt ude af betragtning.

Som følge heraf var det let for advokaten at bortforklare de famøse påtegninger under henvisning til, at der blot var tale om en høflig kontakt til Stiftamtet, der således ikke behøvede at beskæftige sig med en fortsat sagsbehandling, eftersom Marie nu var afgået ved døden.

Den hoppede politiet også på, det ulejlige sig end ikke med at rette henvendelse til Stiftamtet for at få "oversat" de håndskrevne påtegninger og ej heller med at kontakte en uvildig jurist, f.eks. en familieretlig kyndig fra universitetet, med henblik på at få ægtepagtens reelle og uhyggelige sider frem i lyset.

Vi har i den forbindelse haft fokus på ægtepagtens bestemmel-

ser, herunder følgeskrivelsen til Stiftamtet. Dokumentet er forstørret op fire gange, hvorefter myndighedernes "kragetæer" er sat under en grafologisk lup. Under overstregningerne vælter sandheden ud af linjerne, det er hårrejsende læsning.

Endvidere ligger det klart, at advokaten bag ægtepagten havde forbindelser til personer inden for den antikommunistiske organisation "Firmaet", der havde til formål via misinformation at så splid blandt de ledende kommunister i Danmark.

Den havde som bekendt betydelig succes, bl.a. var det dens misinformation, der i 1958 bragte Aksel Larsen til fald.

I tiden efter Anden Verdenskrig var kommunistkrækken betragtelig, Den Kolde Krig rasede, og "Firmaet" kunne gennem sine kontakter levere, hvad advokaten søgte; nemlig den nødvendige ydelse for at få Marie Lock-Hansen til at makke ret.

Intet af dette har haft politiets interesse, men det er kun enkelte eksempler på, at politiet på det nærmeste fægtede i blinde – i blind tillid til, at det befandt sig blandt det bedre borgerskab, hvor ethvert udsagn blev taget for pålydende.

Det kan der være flere gode forklaringer på; de findes i "Mysteriet om Marie".

Arkitekten og forfatteren Knud Simonsen har i samarbejde med pensioneret advokat og lektor Jens Erik Mehlsen gennemgået sagen om mordet på Marie Lock-Hansen den 10. november 1967. Det har resulteret i en dokumentarisk roman om Højbjerg-mordet, "Mysteriet om Marie", som udkom på 50-årsdagen for mordet.